

Koivun ja tähden kansa
Itsenäisyyspäivän puhe
Le Negresco, Nizza 6.12.2017

Olemme koivun ja tähden kansaa.

Suomalaiselle, siis suomalaiseksi syntyneelle, harvat asiat ovat yhtä helppoja kuin kansallisuus, kansalaisuus ja kansalaisoikeudet. Riittää, kun syntyy suomalaiseksi, ja kaikki annetaan lahjaksi.

Me saimme hienon ja kauniin maan. Kaikki eivät ole saaneet samanlaista lahjaa.

Olen ollut Nepalissa, lähellä Intian rajaa dalit-kylässä, jossa iloittiin siitä, että avustusjärjestön juristi oli saanut kirjoitetuksi monelle kyläläiselle henkilötodistuksen, joka takaa kansalaisoikeudet.

Kyläläiset olivat tulleet kymmenisen vuotta aikaisemmin Intian puolelta Nepaliin, pystyttäneet vaatimattomat majansa pellon reunuskaistaleelle tai ojanvarteen. Yläkastisten kanssa nämä dalitit eli kastittomat eivät saa asua samaa kylää. He olivat saapuneet ilman henkilöllisyyttä ja ilman oikeuksia. Vasta kun heitä avustava järjestö ymmärsi, mikä heiltä ennen muuta puuttuu, muutos parempaan alkoi.

Ihminen tarvitsee kansalaisuuden ja kansalaisen oikeudet, mutta myös identiteetin. Jos sitä ei ole, se on rakennettava vaikka tekaistujen tietojen pohjalta, jotta elämä voi jatkua.

Olen seissyt Sambian ja Mosambikin ja Malawin ja Mosambikin rajoilla katsomassa Mosambikin sisällissodan aiheuttamaa katkeamatonta ihmisvirtaa, ihmisiä, jotka eivät voineet enää elää kodeissaan, kun toiset olivat tulleet ja tuhonneet kaiken.

Ihminen tarvitsee kodin. Jos kodissa ei voi olla, on lähdettävä etsimään uutta.

Me rivieransuomalaiset tiedostamme etuoikeutemme. Meistä useimmilla on kaksi kotia, joillakin vielä useampia.

Sakari Topeliuksen kertomuksessa Koivu ja tähti sota oli heittänyt suomalaiset sisarukset kauas rakkaistaan. Rauhan tultua he lähtivät etsimään kotia. Ainoa muistikuva kertomuksen tytöllä ja pojalla oli pihakoivu ja sen oksien lomasta loistava tähti.

Pitkän ja raskaan vaelluksen päätteeksi tyttö ja poika löysivät lopulta koivun, jota olivat etsineet. Mutta kaikki oli muuttunut. Kotikoivun juurella lepäsivät haudoissaan sisko ja veli. Äiti ja isä olivat murheen murtamat.

Meille Välimeren rannat löytäneille on tärkeää ymmärtää, että silmiemme edessä säihkyvä ja joskus myrskyävä Välimeri on Euroopan ja sen sivistyksen kehto.

Välimeri on yhdistäjä ja synnyttäjä. Mutta miten paljon se onkaan hukuttanut aaltoihinsa omaa koivuaan ja tähteään, parempaa elämää ja rakkaitaan etsineitä. Sivistyneen Eurooppamme hyvä sydän on joutunut koetteelle, ja meillä on ollut, yhtä hyvin Suomessa kuin täällä Ranskassa, kiusauksena pitää koivu ja tähti omanamme.

Satavuotiaan Suomen ohella tänä vuonna on vietetty myös reformaation viisisataavuotisjuhlaa.

Reformaatio tuli Suomeen kuninkaan käskystä. Kustaa Vaasa halusi sen avulla kirkon omaisuuden kruunulle. Sopeutuminen uuteen uskoon kesti Suomessa ja Ruotsissa pitkään, mutta kun se omaksuttiin, omaksuttiin se niin syvästi, että tunnistamme suomalaisiksi sen perusajatukset: luvan tai suoranaisen kehotuksen

ajatella omilla aivoillaan, lukutaidon, lojaaliuden esivallalle ja yhteishengen, jossa pidetään toisista huolta.

Maapallon asukkaista suomalaisia on vain 0,7 promillea, eikä Suomen pinta-ala ole maapallon pinta-alasta juuri suurempi. Satavuotisjuhlan kunniaksi Suomen tilastolaitos on kuitenkin koonnut pitkän luettelon asioista, joissa Suomi kohoo parhaiden maiden joukkoon.

Suomi on maailman vakain maa ja maailman vapain se on yhdessä Ruotsin ja Norjan kanssa. Suomi on maailman turvallisimman maa. Sen hallintomalli on tutkittu maailman parhaaksi ja oikeuslaitos riippumattomimmaksi. Vaalit Suomessa ovat maailman luotettavimmat.

Lehdistön vapaudessa Suomi on kolmas ja sosiaalisessa edistyksessä maailman maista toinen. Inhimillisen hyvinvoinnin vertailussa Suomi mitattiin ensimmäiseksi. Tanskan jälkeen Suomessa turvataan inhimilliset perusoikeudet parhaiten maailmassa.

Sukupuolten välisessä tasa-arvossa Suomi on maailman kolmas. Sen peruskoulu on maailman paras ja sen korkeakoulujärjestelmä kolmanneksi paras. Suomalaiset ovat maailman lukutaitoisin kansa.

Suomen olemassaololle Ruotsin tappio Suomen sodassa ja Suomen suuriruhtinaskunnan perustaminen vuonna 1809 oli onni. Uudistukset alkoivat kuitenkin vasta 1860-luvulla, kun Suomi sai luvan kutsua valtiopäivänsä koolle. Vuonna 1906 perustettiin eduskunta. Naiset saivat äänioikeuden, samoin kuin köyhät miehet, joilta se myös oli puuttunut. Suomi harjoitteli parlamentarismia jo ennen sisällissotaa. Oikeusvaltioperiaatteesta, lainkuuliaisuudesta ja reiludesta tuli suomalaisuuden arvostettuja tuntomerkkejä.

Vuoden 1918 katastrofin jälkeen täysin jakaantuneen maan pelasti tasavaltainen hallitusmuoto. Se oli kompromissi, joka otti huomioon

niin oikeiston, keskustan kuin vasemmiston kannat. Perustuslaki säilytti Suomen demokratiana, joka loi kansallista yhtenäispolitiikkaa ja sosiaalisesti oikeudenmukaista lainsäädäntöä.

Meillä keskustellaan edelleen siitä, miten syvät arvet sisällissota jätti. Syytä onkin, koska kansan jakautuminen oli tosiasia. Vähä vähältä rakentui sovinto. Yksi merkki tasa-arvon eetoksesta oli lainsäädäntö, joka vapautti torpparit hankkimaan maata.

Sosiaalipolitiikassa Suomea vei eteenpäin vasemmiston ja keskustan yhteistyö. Vasemmisto haki etuuksia teollisuustyöväestölle ja maalaisliitto maaseutuväestölle, minkä seurauksena niitä ulotettiin kaikille. Vasta 1960-luvulla alettiin ymmärtää, että sosiaalietuudet eivät ole yhteiselle kassalle vain menoja, vaan ne pitävät porukan koossa ja rakentavat tulevaisuutta.

Talvisodan henki osoitti, että kansa oli yhtenäisempi kuin oli pelätty. Samana kovana sotatalvena työnantajat tunnustivat Tammikuun kihlauksessa ammattiyhdistysliikkeen sopimuskumppaniksi. Niin rakennettiin yhteiskuntarauhaa.

Talvi- ja jatkosodan päättyminen miehittämättömyyteen oli Suomelle tietenkin saavutus. Samoin oli 420 000 evakon asuttaminen.

Oppivelvollisuuslaki ulotti kansakoulut kaikkialle. Suomalaisen tasa-arvon todellinen perusta oli kuitenkin pitkään suunniteltu ja 1970-luvulla toteutettu peruskoulu, jossa lähes kaikki Suomen kansalaiset suorittavat oppivelvollisuutensa.

Kansallisyhpeyttä herättävät Suomessa neuvola ja sen myötä maailman pienimmäksi vähentynyt lapsikuolleisuus, päiväkotien varhaiskasvatus, maksuton mutta korkealaatuinen koulutus ja kouluruoka, hyvä julkinen terveydenhuolto, toimivat sosiaalipalvelut ja oikeuslaitoksen ja poliisin korruptoitumattomuus.

Toisen maailmansodan jälkeen Suomi on saanut nauttia rauhasta konfliktien täyttämässä maailmassa. Meillä on vakaa yhteiskunta, jossa vallitsee laaja mielipidevapaus. Hyvinvointi ulottuu laajoihin kansankerroksiin ja niitäkin, joita elämä kohtelee kovimmin, yritetään pitää mukana.

Suomen historian viime aikojen merkittävin vuosiluku on 1995. Sen vuoden alusta Suomi liittyi Euroopan Unionin jäseneksi ja on osallistunut yhteisen Euroopan rakentamiseen. Samana vuonna tulivat voimaan uudet perusoikeudet, jotka vuodesta 2000 ovat muodostaneet Suomen perustuslain perustan. Olennaisinta niissä oli, että oikeudet annettiin jokaiselle, ei vain Suomen kansalaisille. Olemme niin kypsä ja varttunut kansakunta, että meillä ihmisten oikeudet eivät edellytä kansaan kuulumista.

Kuka hyvänsä voi siis etsiä Suomesta koivuaan ja tähteään.

Pari vuotta ennen Suomen itsenäisyysjulistusta Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan puheenjohtaja muotoili yhteisen tavoitteen: ”Me emme mitään muuta varten toivo vapaata Suomea kuin siksi, että täällä voitaisiin häiritsemättä jännittää kaikki voimat aineellisten ja ikuisten arvojen saavuttamiseksi, että tämä maa voisi antaa kaiken, mitä se köyhyydessään voi antaa ihmiskunnan edistyksen hyväksi.”

Suomen itsenäisyysjulistuksen mukaan Suomen kansalla on ”kansallinen ja yleisinhimillinen tehtävä”, jonka toteuttamiseksi sen on ”astuttava muiden maailman kansojen rinnalle itsenäisenä kansakuntana”.

Sakari Topelius oli jo 40 vuotta aikaisemmin ilmestyneessä Maamme-kirjassa todennut: ”Kaikki, jotka tunnustavat tämän maan isänmaakseen ja rakastavat tätä sellaisena – kaikki, jotka tottelevat tämän maan lakia ja tekevät työtä tämän hyväksi – ovat yksi kansa.”

Johan Ludvig Runeberg kyseli puolestaan virressään, kuka on lähimmäinen: ”Ken on mun lähimmäiseni ja ketä eläissäni / myös minun tulee rakastaa kuin omaa itseäni?”

”Oi Herra, kaikki päällä maan loit lähimmäisiksemme, / myös kieleltään ja uskoltaan niin vieraat toisillemme. / Kun sinulta saa hoivansa myös kaukainen maa, kansa sen, / niin ketään torju emme.”

Tässä runebergiläis-topeliasanisessa hengessä suomalaiset itsenäisyysaktivistit oli kasvatettu. He eivät olleet nationalisteja siinä rajaavassa tai omaa kansallisuutta ja etnistä perintöä ylikorostavassa mielessä, jossa sanaa nykyisin käytetään. Runebergin virsiteksti sopii oikein hyvin myös meille.

Runeberg ja Topelius opettavat, etteivät kansallinen ja kansainvälinen sulje toisiaan pois. Me suomalaiset Ranskanmaalla tunnemme hyvin, ettei kansainvälisyys ole vaihtoehto kansakunnalle.

Patriottisuus, toiminta oman isänmaan puolesta ja hyväksi on aina antiikin Kreikasta asti nouseva hyve. Ahdas nationalismi, joka vetoaa etniseen samankaltaisuuteen ja veren puhtauteen, johtaa sen sijaan kärjistyksiin ja uhkaa yhteiskuntarauhaa.

Suomessa on opittu pelaamaan yhteispeliä hyvin. Toisiin on luotettu ja ihmisten on annettu etsiä koivuaan ja tähteään. Globalisoituvassa ja monikulttuuristuvassa Suomessa se on entistä tärkeämpää.

Jokaisella on koivunsa ja tähtensä, se, mistä tunnistaa oman paikkansa. Uuden vuosisadan alkaessa ja maailman käydessä yhä pienemmäksi meidän suomalaisten tehtävä on ojentua yhä voimakkaammin toisiamme kohti. Olemme koivuja ja tähtiä toisillemme. Me, jotka selviydymme Välimeren aalloista. Me, jotka rakennamme Suomea sen kamaralla. Me, jotka etsimme paikkaamme ja yhteyttä toisiimme täällä.